

Список використаних джерел:

1. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь – справочник по психодиагностик. – СПб: Питерком, 1999.
2. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы (Мастера Психологии). – СПб.: Питер, 2003.
3. Шпалінський В.В., Кожухова Т.В. Мотивація в управлінській діяльності. – Х. – Одеса, 2002.

Суліцький В.В.

*кандидат психологічних наук, доцент,
Інститут людини,
Київський університет імені Бориса Грінченка*

ПСИХОЛІНГВІСТИКА В ТЕХНОЛОГІЇ ПСИХОЛОГІЧНОГО ПОРТРЕТУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Одне із важливіших місць в технології психологічного портретування займає психолінгвістика, предметом якої виступає «співвідношення особистості зі структурою та функціями мовної діяльності, з одного боку, і мовою як головною складовою образу світу людини, її психологічних особливостей, з другого» [1, с. 19].

У практичній діяльності психологу дуже часто доводиться мати справу та аналізувати письмові тексти, або тексти, що були записані на аудіо чи відео техніку, які залишали особи, що уявляють професійний інтерес для нашої діяльності. Будь-яка письмова або усна інформація, яку залишила після себе особа – є результатом її мовної діяльності. Тому, вивчення особливостей людини, можна віднести до психологічного методу «аналіз результатів діяльності особистості».

Таким чином, мовну діяльність ми розглядаємо як одну із видів діяльності (трудова, ігрова, когнітивна тощо) у загальному психологічному сенсі, структурі й особливості діяльності загалом. У той же час, вона має власну якісну специфіку, але підпорядковується загальним закономірностям формування, побудови та функціонування будь-якої діяльності людини.

Таким чином, встановлене співвідношення психолінгвістики та психології, визначило нашу власну позицію до методологічного підходу щодо використання методів психолінгвістики в процесі психологічного портретування.

Результати мовної діяльності людини – це психологічний відбиток думок, дій, емоцій та почуттів особи після аналізу подій або ситуацій, в яких вона брала участь або виконувала роль стороннього спостерігача.

Таким чином, професійний інтерес для психологічного портретування (без використання психодіагностичних методик) складають:

- особи, які завершили життя самогубством (психологічна аутопсія);
- жертви вбивства з метою встановлення їх ролі та місця у процесі до та під час вчинення проти них злочинної (их) дій;

- особи, які втратили пам'ять;
- особи, які зникли безвісті;
- терористи, які захопили заручників;
- неповнолітні, які втекли з дому;
- особи похилого віку, які пішли з дому та загубилися;
- суїцидальні терористи тощо.

Будь-який текст є результатом мовної діяльності людини в певній ситуації. У психолінгвістиці використовується поняття «фрейм» – фіксована система параметрів, яка описує той чи інший об'єкт або подію [1, с. 15]. На наш погляд, результати мовної діяльності людини, можна розглядати як фрейм, який описує особистісні якості, у тому числі і психологічні, які є чи були суттєвими у конкретному випадку (ситуації). Наприклад, резюме чи особовий листок з обліку кадрів при працевлаштуванні.

Кожному тексту передують конкретна ситуація (подія). Так, при аналізі особистісних щоденників або нотаток у записній книжці, треба звертати увагу на скорочення, асоціативні рядки слів, побудову речень, стандартні висловлювання та нестандартні примітки (або навпаки), наявність чи відсутність малюнків. Це дозволить встановити мету, мотив і умови мовної діяльності людини в конкретних обставинах і виявити певні характерологічні риси особистості.

Аналіз тексту допоможе встановити чи співпадає біологічний вік людини з її психічним розвитком; фізіологічний розвиток з інтелектуальними здібностями; світосприйняття з соціальним інтелектом, а процес пізнання з процесом «знання-розуміння-усвідомлення-свідомість» [3]. У цьому випадку (процесі), ми розглядаємо мову як когнітивну одиницю, що формує світосприйняття та погляди людини на світ, а тому відносимо її до складу когнітивних схем, еталонних образів типових когнітивних ситуацій. У свою чергу, все зазначене вище впливає на формування психологічних якостей і характеристик людини та може бути використаним при складанні психологічного портрету та прогнозування поведінки людини в певній ситуації (випадку) [4].

Список використаних джерел:

1. Леонтьев А.А. Основы психолінгвістики: Учебник / Леонтьев А.А. – 5-е изд., стер. – Москва: Смысл; Издательский центр «Академия», 2008. – С. 19-20.
2. Энциклопедия современной юридической психологии / Под общей ред. Столяренко А.М. – Москва: Смысл, 2002. – 638 с.
3. Сулицкий В.В. Психологическая аутопсия по уголовным делам за умышленные убийства: Материалы Всероссийской научной конференции с международным участием, 19 мая 2011 года / Саратовский государственный социально-экономический университет / В.В. Сулицкий. – Саратов, 2011. – С. 121-125.
4. Психологічний портрет злочинця / Укл., та загал. ред. В.В. Сулицкий. – Донецьк: ТОВ «Цифрова типографія», 2011. – 118 с.